

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
імені
Олександра Яременка
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

Трудовий потенціал та рівень державної підтримки внутрішньо переміщених осіб

(за результатами соціологічного дослідження
«Оцінка потреб внутрішньо переміщених жінок та
осіб похилого віку в Україні»)

Балакірєва Ольга, канд. соціол. наук,

*завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,*

Голова правління ГО «Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка»

**Міжнародна науково-практична конференція
«Внутрішньо переміщені особи в Україні: реалії та можливості»
27 лютого 2015 року**

Цільові групи та регіони дослідження (1)

ВПО – переїхали із місця свого постійного проживання та проживають на інших територіях (1000 респондентів):

1. Жінки віком 18 років і старше:
  - Вагітні **(101 особа)**
  - Голови домогосподарства та/або основні годувальники у домогосподарстві **(604 особи)**
2. Особи літнього віку від 60 років і старше:
  - Жінки **(133 особи)** та Чоловіки **(162 особи)**
  - Проживають у закладах інтернатного типу:
    - Жінки **(59 осіб)** та Чоловіки **(41 особа)**

Регіони опитування (17 регіонів): Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Запорізька, Кіровоградська, Київська, Луганська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Харківська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська області та м.Київ.

Цільові групи та регіони дослідження (2)

ПП – переселенці, що повернулися до місця свого постійного проживання на пост-конфліктних територіях **(403 особи)**:

1. Жінки віком 18 років і старше, що є:

- Вагітні **(53 особи)**
- Голови домогосподарства та/або основні годувальники у домогосподарстві **(248 осіб)**

2. Особи літнього віку від 60 років і старше:

- Жінки **(50 осіб)**
- Чоловіки **(52 особи)**

Регіони опитування: Донецька та Луганська області

Основні критерії відбору цільових груп

Жінка – голова домогосподарства	<ul style="list-style-type: none"> • Вік – 18 років і старше • Розпорядник сімейного бюджету та приймає рішення щодо життєзабезпечення сім'ї
Вагітна жінка	<ul style="list-style-type: none"> • Вік – 18 років і старше • Вагітність на момент опитування
Особа літнього віку	<ul style="list-style-type: none"> • Вік – 60 років і старше • Стать: чоловіки та жінки • Проживають в інтернатному закладі

Рекрутинг респондентів

Внутрішньо переміщені особи (ВПО)

- Центри тимчасового розміщення
- Місця отримання гуманітарної допомоги (їжі, одягу, засобів особистої гігієни, ліків тощо)
- Громадські, волонтерські організації, благодійні фонди
- Державні установи, які надають допомогу
- Церковні громади
- Заклади медичного обслуговування (вагітні жінки)
- Центри зайнятості (виключно у Донецькій області)
- Знайомі, друзі, колеги тощо
- Представники цільової групи

Переселенці, що повернулися (ПП)

- Місця отримання гуманітарної допомоги (їжі, одягу, засобів особистої гігієни, ліків тощо)
- Громадські, волонтерські організації, благодійні фонди
- Державні установи, які надають допомогу
- Церковні громади
- Знайомі, друзі, колеги тощо
- Представники цільової групи

Особи літнього віку, що проживають в інтернатних закладах

- Заклади інтернатного типу: Могилівський геріатричний пансіонат (Дніпропетровська область); Маріупольський пансіонат для ветеранів війни і праці №1 та №2; Харківський геріатричний пансіонат ветеранів праці.

Ключові характеристики ВПО (1)

- Більше половини – **перебуває у шлюбі**
- **Діти:**
  - Третина має 1 дитину
  - 16% мають двох дітей
  - 2% мають 3-х та більше дітей
- 2/3 мають **освіту вищу за середню**
- **40%** виїхали всією родиною; **60%** - ні (залишились чоловік, родичі)
- **60%** мали **дохід на 1 члена родини** нижче прожиткового мінімуму
- **Основне джерело доходу:** **40%** - зарплата та самозайнятість; **30%** – пенсії; **10%** - адресна допомога держави; **5%** - накопичення; **15%** - різні види допомоги

Ключові характеристики ВПО (2)

■ Фінансово неспроможні:

- купити необхідні продукти харчування (70%)
- регулярно сплачувати комунальні рахунки (57%)

■ Тип житла, де проживають зараз:

- 37% - квартира/будинок
- 19% - кімната в квартирі/будинку
- 11% - кімната в гуртожитку
- 7% - кімната в санаторії/базі відпочинку
- 2% - в центрі тимчасового розміщення

■ Житло в якому проживають :

- Знімають та оплачують самостійно (31%)
- Власність родичів/знайомих (живуть безкоштовно) (21%)
- Власність родичів/знайомих (сплачують орендну плату) (17,5%)
- Надано державою безкоштовно (15%)
- Надано державою (на платній основі) (5%)

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Досвід звернення для отримання довідки про взяття на облік ВПО в структурний підрозділ місцевої держадміністрації з питань соціального захисту населення за місцем фактичного проживання

Основні причини не звернення

- Не бачу сенсу в її отриманні – 3,9%
- Не знають до кого звертатися – 1,8%
- Труднощі із збором всіх необхідних документів – 1,4%
- Надто складна процедура оформлення довідки – 1,3%
- Не знають, що маю право на отримання довідки – 1,1%

«Каскад» отримувачів соціальних виплат та державної допомоги серед ВПО, %

<i>Види виплат (які вказали більше 3% опитаних)</i>	Мали право на отримання до переїзду	Оформили переказ виплат за нинішнім місцем проживання	Отримують допомогу за нинішнім місцем проживання
Пенсія за віком	33,6	30,8	28,8
Допомога по догляду за дитиною	12,0	9,1	7,3
Допомога по вагітності і родам	8,8	6,4	4,7
Соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям	7,0	5,3	4,4
Допомога на дітей одиницям матерям	6,6	6,0	5,2
Пенсія по інвалідності	5,7	5,5	4,9
Допомога по безробіттю, в т.ч. одноразова	5,6	4,1	3,6
Допомога на дітей у віці до 16 років (які навчаються до 18 років)	4,8	3,5	3,1
Одноразова допомога при народженні дитини	4,6	2,3	1,8

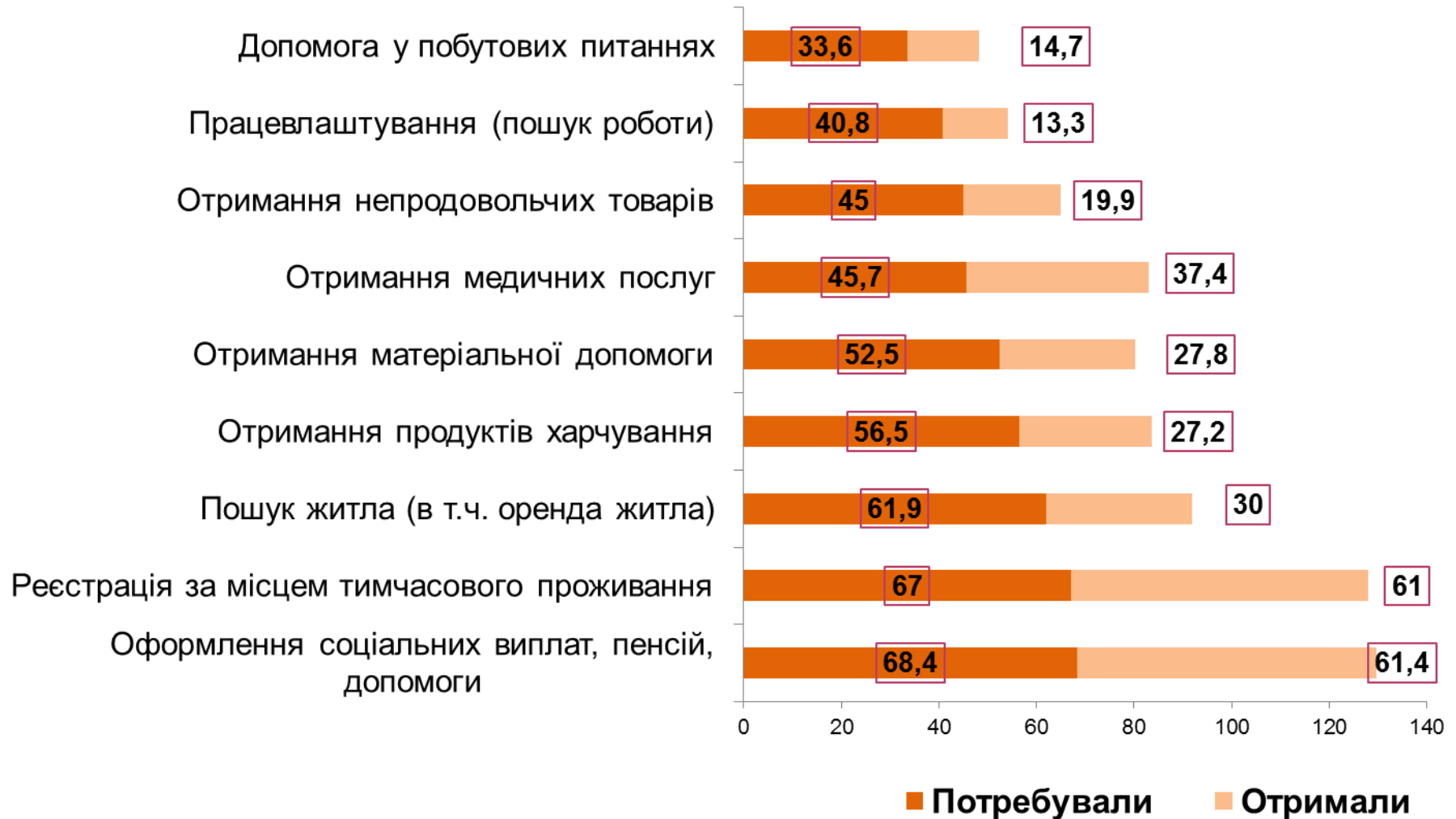
Питома вага ВПО, які отримують адресну допомогу особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України і районів проведення АТО, для покриття витрат на проживання, у т.ч. на оплату житлово-комунальних послуг, %

<i>Серед тих, хто отримав довідку про взяття на облік ВПО, N=863</i>	Ж-ГД	Ж-В	Ч (60+)	Ж (60+)	Серед усіх
Отримую у повному обсязі	56,5	58,6	65,3	56,6	57,9
Отримую не у повному обсязі, із затримками	16,9	17,2	5,1	10,5	14,3
Не отримую, але вже подані документи для оформлення	19,0	19,5	16,1	26,6	19,9
Не отримую і документів не подавав	7,6	4,6	13,6	6,3	7,9

Звернення по допомогу в державні заклади для вирішення проблем, пов'язаних із переміщенням та отримання допомоги після переїзду, %

	Питома вага тих, хто звернувся по допомогу					Питома вага тих, хто отримав
	Ж-ГД	Ж-В	Ч (60+)	Ж (60+)	Серед усіх	Серед усіх
Департамент соціального захисту населення	68,9	67,3	73,7	68,5	69,3	57,8
Управління охорони здоров'я	21,0	41,6	10,5	25,3	22,4	19,7
Управління освіти	25,0	11,9	5,3	9,9	18,6	16,0
Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	18,7	22,8	8,3	11,1	16,5	13,5
Служба у справах дітей	14,6	15,8	3,8	4,3	11,6	9,1
Управління сім'ї, молоді та спорту	7,1	5,9	0,8	3,1	5,5	3,7

Потреба та отримання допомоги після переїзду від державних органів, % серед усіх

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАНЯТОСТІ ТА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

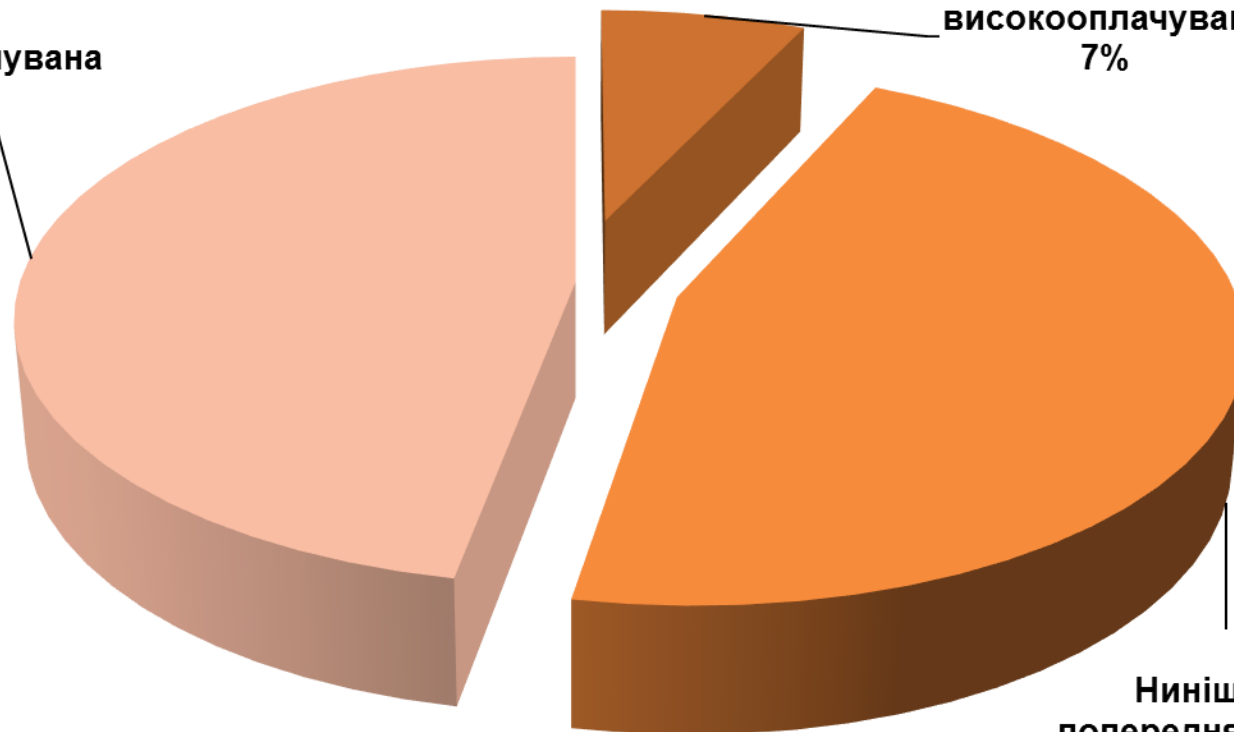
Характеристика працевлаштування жінок-голів домогосподарств, % (1)

	Працювали <u>ДО</u> переїзду	Працюють <u>ЗАРАЗ</u>	Шукають роботу
Працювали/працюють/шукають	66,0	31,1	34,6
Керівники, менеджери	7,6	2,2	1,0
Професіонали	25,3	8,7	9,4
Техніки та фахівці (асоційовані професіонали)	5,9	1,5	1,4
Працівники з «канцелярської» підтримки	2,5	1,0	0,5
Працівники у сфері послуг і торгівлі	18,2	13,1	7,2
Кваліфіковані працівники сільського господарства, лісівництва	0,2	0,0	0,0
Ремісники та подібні до них кваліфіковані робітники	2,2	1,5	0,7
Оператори та складальники установок та машин	0,7	0,2	0,3
Елементарні (найпростіші) професії	3,4	2,7	0,9
Волонтер	0,0	0,2	0,0
Будь-яка робота	0,0	0,0	13,1
Не працювали / не працюють / не шукають	34,0	68,9	65,4

Характеристика працевлаштування жінок-голів домогосподарств, % (2)

Нинішня посада
менш престижна
та
низькооплачувана
47%

Нинішня посада
більш престижна і
високооплачувана
7%

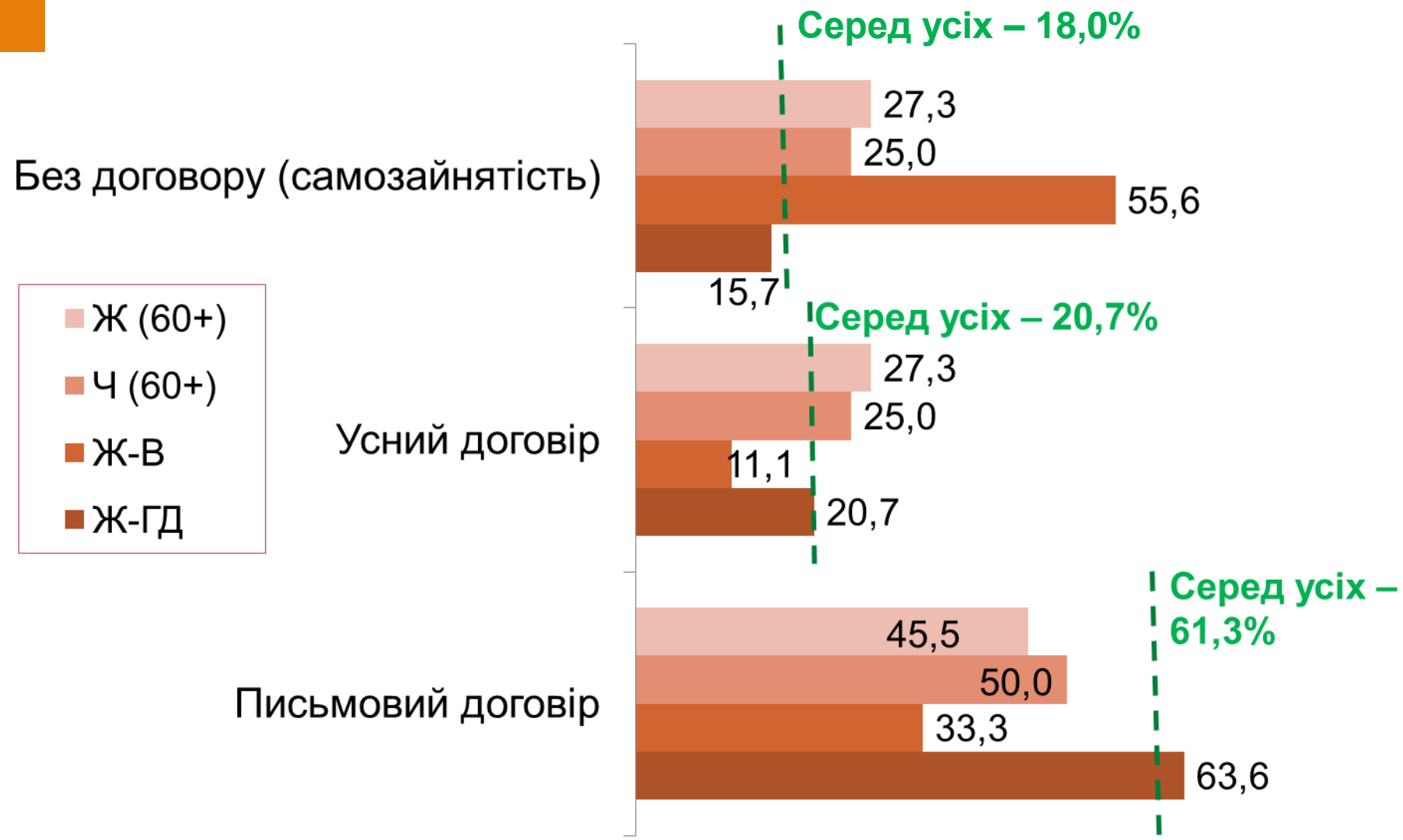
Нинішня і
попередня посади
ідентичні за
рівнем оплати та
престижності, 46%

Нинішня зайнятість ВПО, %

	Ж-ГД	Ж-В	Ч (60+)	Ж (60+)	Серед усіх
Працюю <i>повний</i> робочий день (8 годин)	26,5	2,0	3,0	4,3	17,3
Працюю <i>не повний</i> робочий день (4 години)	6,3	6,9	0,0	2,5	4,9
Не працюю, але активно шукаю роботу	35,3	4,0	13,5	9,3	25,0
Не працюю і НЕ шукаю роботу	18,2	8,9	83,5	84,0	36,6
Знаходжусь у декретній відпустці (до народження дитини)	1,7	75,2	-	-	8,6
Знаходжусь у декретній відпустці по догляду за дитиною	12,1	3,0	-	-	7,6

Умови працевлаштування ВПО, % (N=222, серед тих, хто працює)

Настрої Ж-ГД щодо влаштування на роботу в теперішньому місці проживання

«Важко» знайти роботу яка:

- влаштує по оплаті **(81%)**
- відповідає досвіду, знанням та кваліфікації **(80,5%)**

Причини незайнятості Ж-ГД, % (Серед тих, хто не працює, N=323)

■ **Немає підходящої роботи – 52,9%**

- Втрачено документи про освіту
- Пропонують лише некваліфіковані спеціальності
- Немає досвіду роботи
- Не можу отримати підтвердження звільнення з попереднього місця роботи
- Пропоноване місце роботи знаходиться далеко від місця проживання
- Немає трудової книжки
- Мене не хочуть брати на роботу через територіальне походження
- Пропонують лише неофіційне працевлаштування
- Пропонують низьку заробітну платню
- Було багато спроб, зневірились у пошуках роботи
- Не можу знайти роботу по спеціальності
- Недостатньо робочих місць для працевлаштування

■ **«Чекають» – 13%**

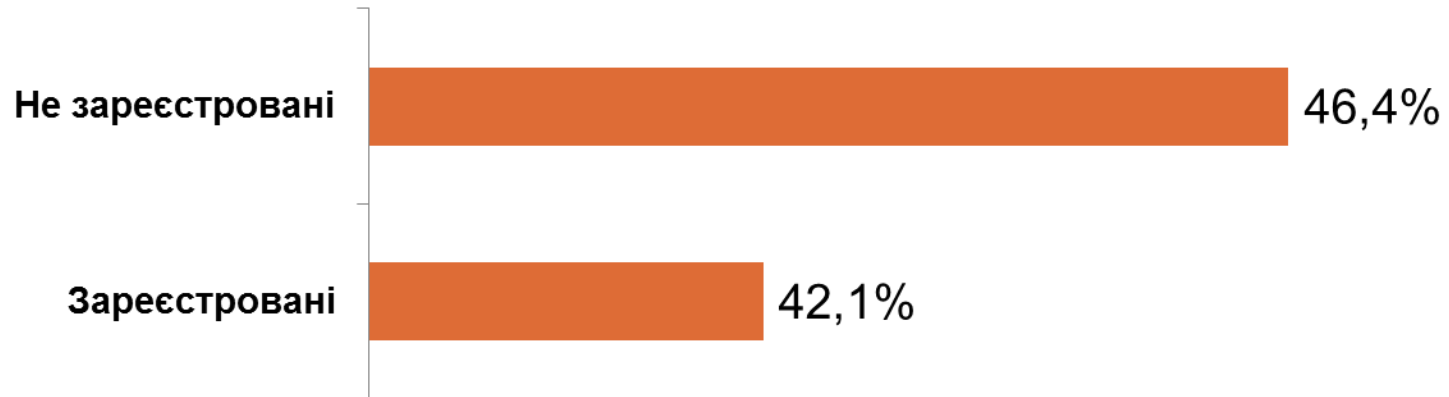
- Очікую відповіді на попередні запити
- Очікую початку організації діяльності, бізнесу або сезону для с/г

■ **Зайнятість у домогосподарстві та пенсіонери – 21%**

■ **Інше – 13%**

Реєстрація Ж-ГД у центрі зайнятості

(серед тих, хто не працює, N=286)

Причини, чому не зареєструвалися у Центрі зайнятості після переїзду:

- Не бачу сенсу реєструватися
- Не вірю, що допоможуть (або не захочуть допомагати)
- Були відгуки, що пропонують лише вакансії прибиральника або двірника
- Через відсутність деяких документів (в т. ч. довідки з попереднього місця роботи)
- Не знаю, як добратися
- Не знаю, куди звертатися

**Професійна підготовка, перепідготовка для подальшого
працевлаштування/збереження робочого місця**
Серед усіх, не враховуючи тих, хто знаходиться на пенсії (N=737)

26,9 % хотіли б пройти професійну підготовку або перепідготовку для подальшого працевлаштування або збереження робочого місця:

- **Вивчення іноземної мови**
- **Навички роботи з комп'ютером**
- **Бухгалтерський облік (в т.ч. програма 1С)**
- **Робота з офісною технікою (факс, ксерокс)**
- **Інше (отримання навичок повара, швачки, перукаря, продавця)**

21,2 % хотіли б отримати навички, пройти додаткову підготовку/перепідготовку, яка б збільшила шанси знайти роботу

- **Бухгалтерський облік (в т.ч. програма 1С)**
- **Навички роботи з комп'ютером**
- **Вивчення іноземної мови**

ПЛАНИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Плани щодо переїзду у найближчі 12 місяців, %

Готовність Ж-ГД до переїзду у сільську місцевість, %

Рекомендації (1)

- **Стимулювання створення нових робочих місць**, в тому числі за умов міні-вахт.
- **Створення можливостей для проведення професійної перепідготовки** внутрішньо переміщених осіб на базі державних центрів зайнятості з урахуванням промислової специфіки регіону їх знаходження та актуальних потреб ринку праці.
- На базі центрів зайнятості впровадити **курси швидкої підготовки** до підприємницької діяльності ВПО, перш за все, по напрямках: будівництво індивідуальних будинків, енергозбереження, модернізація інфраструктурних об'єктів тощо.
- **Забезпечення горизонтального взаємозв'язку регіональних центрів зайнятості** з метою надання ширших можливостей для працевлаштування ВПО.

Рекомендації (2)

- Проаналізувати готовність ВПО до переїзду у сільську місцевість, запропонувати стратегії їх розміщення та працевлаштування. При цьому забезпечити комплексний підхід щодо розвитку інфраструктури.
- Створення загальнодержавної інформаційної бази (реєстру) даних щодо наявних можливостей розміщення, працевлаштування та перенавчання вимушено переміщених осіб (картування, формування Банку даних, он-лайн доступ на базі центрів зайнятості тощо, можливість самостійного пошуку).
- Визначення характеристик соціального капіталу ВПО для найбільш ефективного залучення їх потенціалу в інтересах громад (тимчасового) перебування та організації системи взаємної допомоги ВПО.

Дякую за увагу!!!!

Додаткова інформація:

Бондар Тетяна,

УІСД ім. О. Яременка,

Тел./факс: (044) 501 50 75; (044) 501 50 76

bondar@uisr.org.ua   <http://www.uisr.org.ua>

Осауленко Ольга,

Представництво UNFPA в Україні,

Тел./факс: +38 044 253 00 53

osaulenko@unfpa.org   [http:// www.unfpa.org](http://www.unfpa.org)